

ÁRKÁD PÁSZTORY
POVESTEA UNUI CĂLUGĂR, DESTINUL UNEI AVERI

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

Conducător de doctorat:

Prof.univ. dr. Ovidiu-Augustin GHITTA

Doctorand:

Ciprian-Emanuel HONCA

CLUJ-NAPOCA

2024

Contents

- 1.Introducere - De ce o teză de doctorat despre Árkád Pásztor?**Error! Bookmark not defined.**
- 2.Originea, familia, anii de formare ..... **Error! Bookmark not defined.**
- 3.Egumen la Bixad ..... **Error! Bookmark not defined.**
- 3.2 Situația mănăstirii din Bixad: motiv de neînțelegere între două episcopii * ..... **Error! Bookmark not defined.**
- 3.3 Bunul gospodar Pásztor. Dezvăluirile protopopului din Țara Oașului. .... **Error! Bookmark not defined.**
- 3.4 Acuzații grave venite de departe. Slovaci la mănăstire . **Error! Bookmark not defined.**
- 3.5 Anchetă împotriva călugărului. Audieri la Ujgorod, poziția Gherlei**Error! Bookmark not defined.**
- 3.6 Árkád Pásztor ctitor de mănăstire ..... **Error! Bookmark not defined.**
- 3.7 O zi nefastă pentru Pásztor: 17 octombrie 1900 ..... **Error! Bookmark not defined.**
- 3.8 Planuri de revoltă. Apel la mitropolitul din Blaj și la arhiepiscopul de Esztergom**Error! Bookmark not defined.**
- 3.9 Petiții, scrisori, amenințări. Implicarea „mirenilor” în poveste**Error! Bookmark not defined.**
- 3.10 Pari și furci. Preluarea mănăstirii Bixad de către noul egumen**Error! Bookmark not defined.**
- 3.11 Tentativa de reconciliere. Reaudierea călugărului ..... **Error! Bookmark not defined.**
- 3.12 Sfântul Scaun, ultima speranță ..... **Error! Bookmark not defined.**
- 3.13 Candidat de deputat ..... **Error! Bookmark not defined.**
- 3.14 Demiterea din ordin și sentința Romei ..... **Error! Bookmark not defined.**
- 4.Toagul lui Pásztor ..... **Error! Bookmark not defined.**
- 4.1 Semnale de supunere către Gherla ..... **Error! Bookmark not defined.**
- 4.2 Moșierul, comunitatea și conacul din Tur ..... **Error! Bookmark not defined.**
- 4.3 „Liberalul” Pásztor. Tentativa de implicare în viața politică**Error! Bookmark not defined.**

4.4 Primul testament.....	Error! Bookmark not defined.
4.5 Controversa cu redacția periodicului „Új Szatmár”	Error! Bookmark not defined.
4.6 Procesul rutenilor schismatici	Error! Bookmark not defined.
4.7 Pásztorly și episcopul de Hajdudorog. Ideea unei donații	Error! Bookmark not defined.
4.8 Procesul cu bazilienii. Reacția episcopilor de Mukachevo și Gherla. Apelul la Roma	Error! Bookmark not defined.
4.9 Joachim Homa și István Miklóssy. Despre împărțirea averii lui Pásztorly	Error! Bookmark not defined.
5.Patriot sau trădător? *	Error! Bookmark not defined.
5.1 De la ce a pornit totul?.....	Error! Bookmark not defined.
5.2 Anchetă împotriva lui Pásztorly	Error! Bookmark not defined.
5.3 Un detectiv din Budapesta în Țara Oașului	Error! Bookmark not defined.
5.4 Panslavism în părțile slovace. Adepții lui Pásztorly din comitatul Gömör	Error! Bookmark not defined.
5.5 Percheziție în „Toag”. Nu spion, ci cămătar	Error! Bookmark not defined.
5.6 Notarul din Călinești Oaș și avioanele rusești. Reținerea lui Pásztorly la domiciliu	Error! Bookmark not defined.
5.7 Intervenția ministrului de Interne	Error! Bookmark not defined.
5.8 Vicecomitele Sătmarului preia ancheta	Error! Bookmark not defined.
5.9 O nouă serie de acuzații. Internarea lui Pásztorly la Nyiregyháza	Error! Bookmark not defined.
5.10 Povestea lui János Pásztor	Error! Bookmark not defined.
5.11 Rediscutarea procesului „rutenilor schismatici”	Error! Bookmark not defined.
5.12 Alte avioane, alte opinii	Error! Bookmark not defined.
6.Fundația Árkád Pásztorly	Error! Bookmark not defined.
6.1.Preluarea Fundației de către episcopia de Hajdudorog .	Error! Bookmark not defined.
6.1.1 Un ultim omagiu adus călugărului Árkád Pásztorly	Error! Bookmark not defined.

6.1.2 O veste zguduitoare: Fundația e înglodată în datorii și obligații	Error! Bookmark not defined.
6.1.3 Ultimele detalii în legătură cu validarea Fundației	Error! Bookmark not defined.
6.1.4 Bazilienii, o ultimă luptă	Error! Bookmark not defined.
6.2 În România Mare. Fundația Pásztory sub noua administrație	Error! Bookmark not defined.
defined.	
6.2.1 Trupele românești ocupă Sătmarul.....	Error! Bookmark not defined.
6.2.2 Jefuirea moșiei	Error! Bookmark not defined.
6.2.3 Se anchetează cazul. Augustin Maxim, principalul suspect .	Error! Bookmark not defined.
6.2.4 Tratatul de la Trianon.....	Error! Bookmark not defined.
6.2.5 Statul român expropriează episcopia de Hajdudorog.....	Error! Bookmark not defined.
6.2.6 Iuliu Hossu, moștenitorul de drept al averii?	Error! Bookmark not defined.
6.2.7 Episcopul Miklóssy vinde imobilele din România. Dreptul de preempțiune al Statului Român.....	Error! Bookmark not defined.
6.2.8 Tribunalul de Arbitraj Mixt din Paris.....	Error! Bookmark not defined.
6.2.9 Toate drumurile duc la Roma	Error! Bookmark not defined.
Concluzii.....	Error! Bookmark not defined.
Bibliografie	12
Anexe	252

Rezumat

Cuvinte-cheie: Ruteni, Greco-catolici, Ordinul Bazilian, Imperiul Austro-Ungar, mănăstirea Bixad, schizma, emigrarea țărănească în America, Țara Oașului, toagul lui Pásztor, Primul Război Mondial.

Subiectul tezei de doctorat „Árkád Pásztor – Povestea unui călugăr, destinul unei averi”, merită să fie cunoscut. Prezintă interes atât pentru mediul academic, cât și pentru publicul larg. În Țara Oașului există un loc ce poartă numele „Toagul lui Pásztor”. Se află acolo și un conac, catalogat ca monument istoric, ctitorit de protagonistul tezei noastre (singura construcție de acest tip din zonă). Aflat în ruină, el va dispărea, probabil, în următorii ani. Informațiile adunate aici au așadar și rolul de a spune povestea edificiului, de a o face să nu fie uitată. Árkád Pásztor a contribuit însă și la modificarea profilului demografic al Oașului. Într-un ținut majoritar românesc, a colonizat slovaci, ruteni și unguri. Interacțiunile și schimburile culturale dintre aceștia și localnici au produs modificări importante acolo. Personajul nu este deci unul oarecare. Are relevanță istorică.

Trecutul local, explorat prin intermediul reconstituirii vieții unui astfel de om, poate contribui la înțelegerea mai nuanțată și mai profundă a unei epoci. Biografia captivantă a acestui călugăr de la mănăstirea Bixad, din Țara Oașului, oglindește, de fapt, trăsăturile unui întregi perioade: supraviețuirea religiozității populare tradiționale, emergența capitalismului, a revoluției industriale și a formulelor asociaționiste, impactul modernității asupra structurilor administrației ecleziastice, manifestarea naționalismului, lupta politică și electorală, emigrarea țărănească în America, Marele Război, crearea României Mari, Reforma Agrară. Toate aceste fenomene se regăsesc în teza noastră, fiind completate cu detalii inedite și utile.

În vederea elaborării acestei teze de doctorat am cercetat în mare parte fonduri arhivistice, printre care enumerăm: Arhiva Episcopiei Greco-Catolice de Hajdudorog (Nyíregyháza, Ungaria), Serviciul Județean al Arhivelor Naționale, Filiala Cluj, unde am cercetat fondul Episcopiei Greco-Catolice de Gherla și fondul Prefecturii Județului Satu Mare, Arhivele Naționale ale Ungariei din Budapesta, Arhiva de Stat a Austriei din Viena, Arhivele Secrete ale Vaticanului, Arhiva Congregației pentru Riturile Orientale din Roma, Arhiva de Stat a Regiunii Transcarpatia din Ucraina, Arhivele Naționale ale României din București ș.a.

Pentru înțelegerea contextului istoric, am profitat de fondurile de carte ale unor importante biblioteci: Biblioteca Centrală Universitară din Cluj-Napoca, Central European

University Library și Biblioteca Națională Szécsényi din Budapesta, Biblioteca Apostolică a Vaticanului, dar și Biblioteca Pontificio Istituto Orientale din Roma.

În cercetarea presei de epocă, mi-au fost de mare folos și bazele de date online „Hungaricana” și „Arcanum”.

Teza de doctorat „Árkád Pásztory – povestea unui călugăr, destinul unei averi” se împarte în cinci capitole, unele fiind împărțite în subcapitole, la care se adaugă „Introducerea”, „Concluziile”, „Bibliografia” și „Anexele”. Capitolele lucrării au rolul de a valorifica rezultatele demersului științific., utilizând în mare parte surse arhivistice.

Primul capitol „Originea, familia și anii de formare” prezintă datele adunate despre copilăria și adolescența călugărului. S-a născut la 17 octombrie 1844¹ în Lunka², comitatul Maramureș și, la botez, a primit numele Sándor. Părinții lui au fost János Pásztory (cantor) și Borbála Juhász (învățătoare).

A studiat în școlile călugărilor bazilieni (la Máriapócs și Užhorod). A urmat pentru trei ani teologia la Máriapócs (între 1864 și 1867), după care a fost „uns” ca monah în mănăstirea Cerneca Gora³ din Mukachevo⁴. După sfințire este repartizat, pe rând, în multe mănăstiri, având diferite funcții. Ajunge și la Máriapócs, cea mai importantă mănăstire a ordinului, un vestit loc de pelerinaj căutat pentru Icoana Maicii Domnului, făcătoare de minuni. Trei dintre Șematismele Episcopiei de Mukachevo îl amintesc pe monah acolo: în cel din 1878 apare ca ocupând funcția de vicar și de catehet⁵, în cel din 1881⁶ e menționat în poziția de cooperador parohial, iar în 1883 în cea de cooperador parohial și ecleziarh⁷.

În perioada petrecută aici și, conform unor surse, chiar mai devreme, monahul a reușit să își creeze un soi de renume în rândul poporului, prin profeții, vindecări miraculoase, chiromanție și alte activități de acest gen. Era căutat de sute de pelerini și se bucura de un statut de sfânt. Alții îl contestau și îl denigrau, considerându-l vraci, vrăjitor sau șarlatan. Nu sunt puține sursele care spun că monahul nu avea pretenții financiare în schimbul acestor servicii. Nu refuza însă dacă cineva lasă benevol o donație. Sumele importante rezultate astfel i-au atras călugărului antipatii. Cei care îi contestau calitățile puneau minunile pe seama a tot

---

¹ Görög Katolikus Püspöki Levéltár [Arhiva Episcopiei Greco-catolice Maghiare de Hajdudorog] (în continuare GKPL) I-1-a. 930/1916, apud Csaba Endrédi, *Nehézségek és konfliktusok a Hajdúdorogi Egyházmegye alapításának időszakában*, Ed. Globe Edit, Düsseldorf, 2017, p. 101.

² Magh. Kislónka, azi în Ucraina.

³ Magh. Csernekhegy, azi în Ucraina.

⁴ Magh. Munkács, azi în Ucraina.

⁵ Schematismus Venerabilis Cleri Graeci Ritus Catholicorum Diocensis Munkácsiensis, Unghvárini, Typis Caroli Jager, 1878, p. 370.

⁶ *Ibidem*, 1881, p. 275.

⁷ *Ibidem*, 1883, p. 275.

felul de tertipuri, precum folosirea luminii cinematografice de magneziu atunci când pretindea că interacționează cu sufletele morților⁸, sau utilizarea unor cortine din spatele cărora apăreau la comandă Sfânta Fecioară Maria, Sfântul Iosif, Arhanghelul Gabriel⁹. După perioada petrecută la Máriapócs, Árkád Pásztor a îndeplinit funcția de egumen în mănăstirea Málj Berezni. Trecerea sa de la Máriapócs la Málj Berezni s-a produs în urma unui scandal cu ecou destul de mare. De-a lungul timpului, împotriva călugărului au fost formulate plângeri repetate, care au culminat în 1885 cu un denunț de anvergură făcut de medicul András Jós. Călugărul a fost acuzat de vrăjitorie și de manipularea poporului. Nu cunoaștem, deocamdată, multe amănunte despre acele evenimente, dar, din documente de arhivă și articole de presă din epocă, știm deznodământul: călugărul Pásztor a fost expulzat de pe teritoriul comitatului Szabolcs.

În 1885 Pásztor ajunge egumen la mănăstirea Málj Berezni, în comitatul Ung. A petrecut acolo 5 ani. Din sursele pe care le avem reiese că starea mănăstirii era deplorabilă. Erau necesare investiții masive pentru renovări, dar existau și foarte multe datorii¹⁰. Monahul Pásztor, prin banii obținuți din donațiile credincioșilor care îl adulau, a reușit totuși să renoveze biserica și mănăstirea, pe care, la plecare, le-a lăsat în condiții excelente¹¹.

Al doilea capitol „Egumen la Bixad” ilustrează perioada în care călugărul Pásztor a slujit la mănăstirea Bixadului, în Țara Oașului, comitatul Sătmar. Egumenul locului decedase de curând, funcția devenind vacantă. Având în vedere că starea mănăstirii Bixad era similară celei din Málj Berezni, ordinul a considerat utilă mutarea lui Pásztor acolo, în speranța că va reuși să restaureze lăcașul și să-i plătească datoriile¹². La Bixad, Pásztor a petrecut zece ani, din 1890 până în 1900. A avut multe realizări pe plan economic, reușind să achite toate datoriile mănăstirii, să rezolve problemele de structură ale lăcașului și ale anexelor și, de asemenea, să construiască noi edificii.

În anul 1899 s-a deschis împotriva lui un proces disciplinar, în urma căruia a fost demis din ordin. A fost acuzat că a încălcat jurământele sacre de sărăcie și de supunere. Primește totuși dispensă din partea Sfântului Scaun și i se îngăduie să rămână călugăr în afara ordinului, cu obligația de a-și menține jurământele de castitate (neapărat), de sărăcie (după posibilități) și de supunere față de episcopul local.

---

⁸ Imre Csécsey, *Ukrajnától – Máramarosig* în *Nyugat*, nr. 3, 1914.

⁹ Viktor Aradi, *A milliomossá lett "csodatevő" barát*, în *Szabadgondolat*, 1913, p. 300.

¹⁰ Atanasie Maxim, *Memorii*, Ed Scriptorium, Baia Mare, 2009, (datate: iulie 1951 - februarie 1952), manuscris olograf în două caiete cu linii, format A5, p. 25.

¹¹ Esztergomi Primási Levéltár [Arhiva Arhiepiscopiei de Esztergom] (în continuare EPL) Cat. 23. 6299/1917, apud. Csaba Endrédi, *op. cit.*, p. 106.

¹² *Ibidem*.

Al treilea capitol „Toagul lui Pásztorý”, arată modul în care s-a format comunitatea religioasă a călugărului în zona dintre hotarele satelor Tur și Boinești. După obținerea deciziei Congregației, Pásztorý a continuat să locuiască pe moșia proprie, pe care o cumpărase, cu mai mulți ani în urmă, de la notarul Bertalan Privigyei¹³. Ea era situată în hotarul localităților Tur și Boinești, în Țara Oașului. Acea parte de hotar poartă și azi denumirea de „Toagul lui Pásztorý”. Acolo, monahul și-a construit un conac, a continuat extinderea moșiei, prin noi achiziții, ajungând, într-un final, să dețină o proprietate de aproximativ 2.000 de holde, pe care a adus coloniști ruteni și slovaci¹⁴. Acești coloniști nu erau doar simpli muncitori, ci și adepți ai călugărului. Își transformaseră în bani toate bunurile, pe care, apoi, i-au donat monahului. În schimb, călugărul le-a garantat cazare, masă și îmbrăcăminte pentru tot restul vieții. S-a înfiripat în acest mod un soi de comunitate religioasă care „nu aparținea altcuiva decât conducătorului lor spiritual, călugărul Pásztorý. Acolo au dorit să locuiască, cu el, pe moșie, ca prin îndrumările sale să trăiască o viață adevărată creștinească”¹⁵.

Cu forța de muncă a comunității, dar și cu banii aduși de membrii ei, reședința monahului s-a transformat într-un centru economic și industrial. A construit acolo biserică și capelă, curie, școală de muzică pentru tinerii talentați¹⁶, precum și ateliere pentru diferite meșteșuguri, precum: cizmărie, pantofărie, curelărie, confecționat de căruțe, croitorie, ateliere de făcut unelte agricole, care toate au adus un profit frumos, mai ales că materialele necesare proveneau din pădurea proprie și din roadele activității agricole desfășurate acolo.¹⁷ Călugărul a creat senzație și prin înființarea unei fanfare private, alcătuită din muncitorii săi.

Pásztorý s-a făcut remarcat în viața comitatului prin diferite acțiuni caritabile. Încă din vremea când era egumen (în anul 1889), presa a pomenit că acesta, în pragul sărbătorilor de Paște, împarte ajutoare săracilor din zonă, indiferent de confesiunea acestora¹⁸; în 1892, atunci când locuința parohului greco-catolic Berinde din Călinești Oaș a ars din temelii, îl vedem pe monah trimițându-i acestuia accesorii casnice, haine și alimente¹⁹. Altădată donează 20 de coroane pentru uniformele soldaților din regimentul 48 din comitat²⁰, plătește

---

¹³ Viktor Aradi, *Tanulmányok a nemzetiségi kérdés köréből. (A ruthén skizma – Pásztorý Árkád – A hajdudorogi püspökség)* în *Huszadik Század*, 1913, pp. 263 – 276.

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ Csaba Endédi, *op. cit.*, p. 119.

¹⁶ Csaba Endrédi, *op. cit.*, p. 124.

¹⁷ EPL Cat. 24. 291/1915. A sárospataki plébános vizsgálatának írásos anyaga a Pásztorý vagyonról Csernoch János hercegprímás számára, apud Csaba Endrédi, *op. cit.*, p. 148.

¹⁸ *Szatmármegyei Közlöny*, nr. 19, Carei, 7 máj. 1899, p. 5.

¹⁹ *Heti Szemle*, nr. 20, Satu Mare, 14 máj. 1902, p. 4.

²⁰ *Szamos*, nr. 29, Satu Mare, 11 apr. 1907, p. 3.

20 de coroane într-o colectă pentru ajutorarea unei femei, Rácz Istvánné, o sărmană cu 7 copii²¹. În timpul războiului, donează pentru răniți două găște, un sac de mere, 42 de colaci, un sac de cartofi, 6 perne și 6 saltele²². La inițiativa lui Pál Gáspár s-a înființat la Satu Mare o asociație ce își propunea să aibă grijă de minorii sub 15 ani rămași fără avere, ai căror tați erau ori grav răniți, ori decedați pe front. Pásztor Árkad a donat 200 de coroane în acest scop²³. Un alt ziar precizează că, pe lângă suma donată, Pásztor se ocupa personal de îngrijirea a douăzeci de astfel de copii²⁴. Toate acestea cântăreau mult în ochii credincioșilor, imaginea lui Pásztor de ajutor al săracilor aducând și mai multă lume în rândul adeptilor săi. Din multe surse reiese însă că Pásztor se folosea de banii pe care îi aduna și pentru a face cămătărie. Există documente despre împrumuturi legale, cu dobânzi cuprinse între 5 și 8 la sută.²⁵, care deseori duceau la executări silite.

În anul 1913 bazilienii deschid proces împotriva călugărului, revendicând averea acestuia²⁶. Au invocat atât faptul că cea mai mare parte a averii fusese agonisită în perioada când Pásztor a fost călugăr bazilian, cât și jurământul de sărăcie depus de el în momentul intrării în ordin. Instituțiile statului nu au dat curs solicitării. Sentința a fost pronunțată în favoarea monahului, motivându-se că legile și jurămintele ordinului țin de structura internă a acestuia, însă, ca cetățean al statului maghiar, Pásztor are toate drepturile de a deține avere, iar, dacă acesta încalcă regulile ordinului său, statul nu poate interveni în niciun fel²⁷. Judecătoria din Satu Mare a respins plângerea, a dat câștig de cauză călugărului și i-a somat pe cei de la Cerneca Gora la plata a 2.466 de coroane, reprezentând cheltuielile de judecată²⁸.

În acel an, un eveniment major a adus în prim-plan populația ruteană din Maramureș. Dintr-un sentiment de repulsie față de propriii preoți, care colaborau cu administrația maghiară în defavoarea poporului, dar și influențată de unele iscoade rusești, aceasta, în multe sate, a lepădat confesiunea unită și a trecut la ortodoxie. Guvernul maghiar, pe de o parte urmându-și idealul asimilaționist, pe de altă parte de teama pericolului rusesc, a luat măsuri drastice pentru stoparea curentului, descinzând în sate cu jandarmeria, efectuând percheziții și arestând sute de țărani, dând astfel evenimentului o culoare politică și acuzându-i pe „schismatici” de trădare de țară. Totul a culminat cu un proces de răsunet – „al rutenilor

---

²¹ *Ibidem*, nr. 9, Satu Mare, 12 jan. 1913, p. 5.

²² *Ibidem*, nr. 14, Satu Mare, 17 jan. 1915, p. 4.

²³ *Nagykaroly és Vidéke*, nr. 15, Carei, 14 apr. 1915, pp. 2-3.

²⁴ *Szatmármegyei Közlöny*, nr. 12, Carei, 21 mar. 1915, p. 4.

²⁵ GKPL I-1-a. P-14/1906, apud Csaba Endrédi, *op. cit.*, p. 111.

²⁶ Csaba Endrédi, *op. cit.*, p. 124.

²⁷ GKPL I-1-a. 1/1916, apud Csaba Endrédi, *op. cit.*, p. 129.

²⁸ *Szamos*, nr. 66, Satu Mare, 21 mar. 1914, p. 3. *Népszava*, nr. 70, Budapesta, 22 mar. 1914, p. 11.; *Nagykaroly és Érmellék*, nr. 13, Carei, 28 mar. 1914, p. 5.

schismatici” – desfășurat la Sighetu Marmăției și, pe urmă, la „tabla” din Debrecen. În acest proces, 94 de țărani ruteni (femei și bărbați), cu vârste între 17 și 64 de ani, au fost acuzați de trădare de țară. Prin plasarea bisericii rutene sub jurisdicția Bisericii Ortodoxe Ruse, s-a insinuat că aceștia urmăreau unirea acelei părți a Ungariei cu Rusia. Procesul s-a încheiat prin condamnarea a 33 de țărani la un total de 37 de ani de închisoare și plata a 6.800 de coroane, cheltuieli de judecată. Cea mai grea pedeapsă a primit-a Sándor Kabalyuk²⁹, unul dintre liderii mișcării: 4 ani de închisoare și 1.000 de coroane cheltuieli de judecată. Acest proces a fost primul act politic al guvernului maghiar împotriva rutenilor, care, printr-o mișcare religioasă pașnică, de altfel, protestau împotriva politicii de asimilare a guvernului și față de cooperarea cu el a propriilor ierarhi, greco-catolici³⁰.

Pásztor a fost acuzat în acest caz ca fiind administratorul banilor rusești, subversivi. Dovada principală pe care se spijineau insinuările era o scrisoare venită din Sofia. Ea îndemna ca, în cazul oricăror neplăceri sau probleme, „schismaticii” să apeleze cu încredere la monahul Pásztor³¹. Sándor Kabalyuk, capul mișcării, a fost pus de asemenea în legătură cu Pásztor. Într-un final însă, monahul este achitat.

O altă decizie a călugărului generatoare de vâlvă a fost legată de testamentul său. Sub forma unei fundații, el a decis să își doneze întreaga avere nou înființatei episcopii greco-catolice maghiare de Hajdudorog. Aceasta luase naștere în 1913, fiind validată la 6 mai de împăratul Franz Joseph și canonizată la 8 iunie de Papa Pius al X-lea³². Episcopia trecea însă printr-o perioadă dificilă, căci statul, deși a oficializat înființarea acesteia și a alocat o sumă anuală, sub forma unei danii regale pentru buna ei funcționare, a întârziat, totuși, cu trimiterea banilor³³. Astfel, situația financiară a instituției ajunsese a fi una delicată. Donația călugărului a reprezentat salvarea de la o desființare prematură a episcopiei. În schimbul ei, Pásztor

---

²⁹ Sándor Kabalyuk s-a născut la 30 august 1877, în Iasynia, azi Ucraina, într-o familie de țărani ruteni greco-catolici. În 1905, trimis de Imperiul Țarist, a vizitat mănăstirile din Pochaiv și Kiev, iar peste trei ani a mers într-un pelerinaj în Ierusalim și la mănăstirea ortodoxă Sfântul Pantelimon de pe Muntele Athos. Acolo, în 1909, a trecut la ortodoxie. În 1910 a intrat în mănăstirea Iablochyn, azi în Polonia, unde a devenit călugăr novice și unde a studiat teologia. În 1911 s-a întâlnit cu patriarhul ecumenic din Constantinopol și cu patriarhul sârb din Karlovic, sub a cărui jurisdicție era Biserica Ortodoxă din Ungaria. Patriarhul l-a desemnat să slujească de preot în localitățile rutene Iza și Velyki Luchky, timp în care a fost atent urmărit de autoritățile maghiare, fiind suspectat de panslavism. Pe punctul de a fi arestat, fugi în Moscova, pe urmă în Statele Unite. S-a întors totuși, atunci când autoritățile maghiare au inițiat procesul împotriva rutenilor schismatici. A fost arestat și condamnat la 4 ani de închisoare. A fost eliberat în 1918, după căderea Imperiului Austro-Ungar. A devenit preot în Hust și, în 1921, egumenul mănăstirii Sfântul Nicolae din apropierea Izei. Anul următor a fost ridicat la rangul de arhimadrit. Moare la 2 decembrie 1947. În 2001 a fost canonizat, devenind primul sfânt rutean ortodox. (Paul Robert Magocsi, Ivan Pop, *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*, University of Toronto Press, Toronto, 2005, p.221).

³⁰ Paul Robert Magocsi, Ivan Pop, *op. cit.*, University of Toronto Press, Toronto, 2005, p. 321.

³¹ Viktor Aradi, *Tanulmányok...*, pp. 263 – 276.

³² Csaba Endrédi, *op. cit.*, p. 126.

³³ *Ibidem*, p. 129.

urma să fie acceptat ca preot în dieceza nou formată, la fel și nepotul acestuia, János Pásztor (încă nehirotonit). Ambii s-ar fi bucurat de uzufructul moșiei, până la moarte. Foarte mult a contat în tot acest sens relația bună și veche dintre călugăr și István Miklóssy, primul episcop de Hajdudorog.

Capitolul patru „Patriot sau trădător?” scoate la lumină evenimentele care au dus la acuzația lui Pásztor de a fi spion rus. Odată cu izbucnirea Primului Război Mondial, apartenența monahului la etnia ruteană a fost exploatată din nou. E acuzat, de această dată, de spionaj în favoarea rușilor. A fost arestat la domiciliu și i s-a făcut o percheziție. Cum cazul nu se limpezea, ba, dimpotrivă, se complica tot mai mult, s-a decis internarea lui Pásztor. Același episcop de Hajdudorog a fost de acord ca reședința diecezană să servească drept loc de internare. Nu a apucat să se vadă achitat. La 22 februarie 1916, la vârsta de 79 de ani, Pásztor a trecut la cele veșnice. A fost îngropat în cimitirul din Nyiregyháza, deasupra mormântului său construindu-se o frumoasă criptă, devenită ulterior loc de pelerinaj.

Ultimul capitol „Fundăția Pásztor”, ne prezintă povestea petrecută după moartea călugărului (soarta comunității și a moșiei călugărului): preluarea fundației de către episcopia de Hajdudorog, problemele întâmpinare, datoriile fundației, procesul episcopiei cu bazilienii, precum și crearea României Mari și rămânerea moșiei pe teritoriul României. În retragere, comuniștii maghiari au jefuit „Toagul”, iar în același timp administrația românească prezentă acolo, a comis și ea abuzuri. A urmat Trianonul și un lung proces între episcopia de Hajdudorog și Statul Român, încheiat printr-o sentință a Tribunalului de Arbitraj Mixt de la Paris.

Bibliografie

Arhive

1. Arhiva Comitatelor Szabolcs-Szatmar-Bereg, Nyíregyháza.
2. Arhiva Științifică a Muzeului Județean Satu Mare, Satu Mare.
3. Archivio della Congregazione per le Chiese Orientali [Arhiva Congregației pentru Bisericile Orientale], Fondo Ruteni, Roma.
4. Arhivele Naționale ale României, Fond Ministerul Agriculturii și Domeniilor, Casa Centrală a Împroprietăririi, Direcțiunea Funciară, București.
5. Archivio Segreto Vaticano, Arch. Nunz. Ungheria [Arhivele Secrete ale Vaticanului], Vatican.
6. Arhiva de Stat a Regiunii Transcarpatia, Beregovo.
7. Budapest Fővárosa Levéltára [Arhiva Orașului Budapesta], Budapesta.
8. Esztergomi Primási Levéltár [Arhiva Arhiepiscopiei de Esztergom], Esztergom
9. Görögkatolikus Püspöki Levéltár, [Arhiva Episcopiei Greco-Catolice de Hajdudorog], Nyíregyháza.
10. Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltár [Arhivele Naționale ale Ungariei], Fond Minitrul de Interne, Fond Prim-Ministrul, Budapesta.
11. Máriapócs Kolostor Levéltára [Arhiva Mănăstirii Máriapócs], Máriapócs.
12. Österreichisches Staatsarchiv, Kriegsarchiv [Arhivele Naționale ale Austriei, Arhiva de Război], Viena.
13. Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Cluj, Cluj Napoca, Fond Episcopia Greco-Catolică de Cluj Gherla, Fond Prefectura Județului Satu Mare.
14. Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Satu Mare, Fond Colecția Registrelor Parohiale de Stare Civilă din Județul Satu Mare.
15. Washington D.C.: National Archives and Records Administration, "New York Passenger Arrival Lists (Ellis Island).

Presa de epocă

1. *Az Est.*
2. *Brassói Lapok.*
3. *Budapesti Hirlap.*
4. *Budapesti Közlöny.*
5. *Calicu, Humor și Satiră.*
6. *Északkelet.*

7. *Familia.*
8. *Gazdák Lapja.*
9. *Heti Szemle.*
10. *Kis Újság.*
11. *Közérdek.*
12. *Munkács.*
13. *Nagybánya.*
14. *Nagybánya és Vidéke.*
15. *Nagykároly és Érmellék.*
16. *Nagykároly és Vidéke.*
17. *Népszava.*
18. *Néptanítók lapja.*
19. *Nyirvidék.*
20. *Pesti Hirlap.*
21. *Pesti Napló.*
22. *Religio.*
23. *Szamos.*
24. *Szatmári Est.*
25. *Szatmári Hirlap.*
26. *Szatmári Friss Ujság.*
27. *Szatmárvármegye.*
28. *Szatmárvármegye Cimjegyzéke és Naptára 1908 évre.*
29. *Szatmármegyei Hirmondó.*
30. *Szatmármegyei Közlöny.*
31. *Szatmár-Németi.*
32. *Szatmár és Vidéke.*
33. *Tribuna Poporului.*
34. *Új Szatmár.*
35. *Unirea, Fõe bisericéscă-politică.*
36. *Vármegyei Hivatalos Lap.*

Manuscrite, teze de doctorat

1. Beresh Pedro, *Lo sviluppo storico-giuridico della vita monastica nell'Eparchia di Mukachevo*, Pontificio Istituto Orientale, Roma, teză de doctorat, th. 637, 2010.

2. Farkas Gyöngyi, A Magyar Katonai Igazságszolgáltatás a dualizmus időszakában, TGY 3971, Növ. Napló 43/2008, Hadtörténelmi Levéltár Tulajdona.
3. Furtună Ioan, *Ordinul Sf. Vasile cel Mare din România*, teză de doctorat, Biblioteca Central Universitară Cluj Napoca, Fond General, Cota TEZE4929.
4. Kichera Viktor, ЗАСНУВАННЯ І ДІЯЛЬНІСТЬ МОНАСТИРІВ ЧИНУ СВЯТОГО ВАСИЛІЯ ВЕЛИКОГО НА ЗАКАРПАТТІ (1733-1950 роки) [Înființarea și activitatea mănăstirilor baziliene din Transcarpatia – 1733-1950] Ужгородський національний університет [Universitatea de Stat Ujgorod], Ujgorod, 2008, teză de doctorat, manuscris.
5. Lostun Diana, *Biserică și societate în ținutul Sătmăruului*, teză de doctorat, Biblioteca Central Universitară Cluj Napoca, Fond General, Cota TEZE8123.

Volume de documente, șematisme, enciclopedii

1. *A Görög Katolikus Magyarok Naptára*, II évfolyam, Hoffman és Kronovitz Könyvnyomdája, Debreczen, 1916.
2. Az 1910. évi június hó 21-ére hirdetett országosgyűlés nyomtatványai, Képviselőház – Napló. XXVI, 573. Országos ülés, 1915 április hó 28-án, szerdán, Szász Károly elnöklete alatt.
3. Magocsi Paul Robert, Pop Ivan, *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*, University of Toronto Press, Toronto, 2005.
4. *Magyar Országának s a hozzá kapcsolt tartományoknak mostani állapotja Statistikai és Geographiai tekintetben*, Kiadta Fényes Elek, Negyedik kötet, Trattner-Károlyi Tulajdona, Pest, 1839.
5. *Schematismus Venerabilis Cleri Graeci Ritus Catholicorum Diocensis Munkácsiensis*, Unghvárini, Typis Joannis Ellinger, Caes Reg Priv. Typographi, 1845.
6. *Schematismus Venerabilis Cleri Graeci Ritus Catholicorum Diocensis Munkácsiensis*, Unghvárini, Typis Joannis Ellinger, Caes Reg Priv. Typographi, 1847.
7. *Schematismus Venerabilis Cleri Graeci Ritus Catholicorum Diocensis Munkácsiensis*, Unghvárini, Typis Caroli Jager, 1864.

Cărți

1. Bucur Ioan Marius, *Din istoria Bisericii Greco-Catolice Române: (1918-1953)*, Ed. Accent, Cluj-Napoca, 2003.
2. Bojor Victor, *Canonicii Episcopiei Greco-Catolice de Cluj-Gherla*, Ed. Impimeria Fondul Cărților Funduare Cluj, Cluj-Napoca, 1937.

3. Bojor Victor, *Episcopii Diecesei Greco-Catolice de Cluj-Gherla*, Ed. Viața Creștină, Cluj-Napoca, 2000.
4. Cârja Cecilia, *Biserică și politică: înființarea Episcopiei de Hajdúdorogh: (1912)*, Ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2012.
5. Cârja Ion, *Biserică și societate în Transilvania în perioada păstoririi mitropolitului Ioan Vancea*, Ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2007.
6. Cârja Ion, *Episcopul Ioan Szabó și sfântul Scaun: corespondență (1874-1910)*, Ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2007.
7. Cartledge Brian, *The Will To Survive. A History of Hungary*, Ed. Hurst And Company, London, 2011.
8. Ciubotă Viorel, Bujor Dulgău, Doru Radosav, Sergiu Vasil-Marinescu, *Lupta românilor din județul Satu Mare pentru făurirea statului național unitar român. Documente 1848-1918.*, Direcțiunea generală a arhivelor statului din Republica Socialistă România, București, 1989.
9. Ciubotă Viorel, *Lupta românilor sătmăreni pentru unire (1918-1919)*, Editura Muzeului Sătmărean, Satu Mare, 2004.
10. Ciubotă Viorel (coordonator), Câmpean Viorel (coordonator), Lazăr Natalia, Sălceanu Mihalea, Cordea Marta, Hotca Ovidiu Mihai, Goje Dorin Adrian, *Oașul și Marea Unire*, Editura Risoprint, Cluj Napoca, 2018.
11. Danilet Iurij, *Viața sfântului Alexie Carpatinul*, Ed. Areopag, București, 2015.
12. Drutzu Șerban, *Românii în America*, Ed. Cartea Românească, București, 1926.
13. Endrédi Csaba, *Nehézségek és konfliktusok a Hajdúdorogi Egyházmegye alapításakor*, [Probleme și conflicte la înființarea Episcopiei de Hajdudorog], Ed. Globe Edit, Düsseldorf, 2017.
14. Evans R.J.W., *Austria, Hungary and the Habsburgs*, Oxford University Press, New York, 2006.
15. Ferențiu Augustin, *Istoria Bisericei Greco-Catolice din Sătmăr*”, Conferință ocazională pentru șezătoarea din 25 Septembrie 1932, ziua sfințirii pietrii de temelie a bisericii noi unite române din Sătmăr, Tip. Concesionari Presa Liberă S.A., Satu Mare, 1933.
16. Ghitta Ovidiu, *Nașterea unei biserici: Biserica greco-catolică din Sătmăr în primul ei secol de existență: (1667-1781)*, Ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2001.
17. Gönczi Andrea, *Ruszin skizmatikus mozgalom a XX. Század elején*, Poliprint, Ungvár, 2007.

18. Hartular Anca, *Merem în America: începuturile comunității românești în America*, Ed. Fundației Culturale Române, București, 1996.
19. Honca Ciprian-Emanuel, *Árkád Pásztor. Egumen la Bixad și moșier în Tur*, Editura Mega/Editura Muzeului Sătmărean, Cluj Napoca, 2020.
20. Honca Ciprian-Emanuel, *Patriot sau trădător? Acuzația de trădare de țară adusă călugărului Árkád Pásztor*, Editura Mega/Editura Muzeului Sătmărean, Cluj Napoca, 2022.
21. Horbal Bogdan, Krafcic Patricia A., Rusinko Elaine, *Carpatho-Rusyns ant Their Neighbours*, Ed. Eastern Christian Publication, Fairfax, 2006.
22. Jelinek Yeshayahu, *The Carpathian Diaspora. The Jews of Carpathian Rus and Mukachevo*, Columbia University Press, New York, 2007.
23. Magocsi Paul Robert, *A history of Ukraine – The land and its peoples*, University of Toronto Press, Toronto, 2010.
24. Magocsi Paul Robert, *Our People. Carpatho-Rusyns and their descendants in North-America*, Bolchazy-Carducci Publishers, Wauconda, 1993
25. Magocsi Paul Robert, *The Carpatho-Rusyn Americans*, Chelsea House Publishers, New York, 1989.
26. Magocsi Paul Robert, *The Carpatho-Rusyns*, în *Of the Making of Nationalities There is No End*, Vol. 1, Columbia University Press, New York, 1999.
27. Magocsi Paul Robert, *With their back to the mountains. A history of Carpathian Rus and Carpatho-Rusyns*, CEU Press, Budapest-New York 2015.
28. Marosi István, *A munkácsi görög katolikus egyház kihívásai és a megoldási kísérletek Firczák Gyula püspök (1891-1912) tevékenysége idején*, Lucrare de licență, Budapest, 2010.
29. Mayer Maria, *Rusyns of Hungary*, Columbia Press University, New York, 1997.
30. Maxim Atanasie, *Memorii*, Ed Scriptorium, Baia Mare, 2009, (datate: iulie 1951 - februarie 1952), manuscris olograf în două caiete cu linii, format A5.
31. Molnár Ferenc, *A Munkácsi Görögkatolikus Egyházmegye 1848–1849-ben*, Ed. Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola, Nyíregyháza, 2014.
32. Molnár Miklós, *A Concise History of Hungary*, Cambridge University Press, Cambridge, 2001
33. Nagy István, *Anekdóták Pásztor Árkádról* [Anecdote despre Árkád Pásztor.], Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Néprajz-Antropológia, 2007.

34. Petrov Aleksei, *Medieval Carpathian Rus; The Oldest Documentation About Carpatho-Rusyn Church and Eparchy*, Ed. Columbia University Press, New York, 1998.
35. Pirigy István, *A görögkatolikus magyarság története*, Görögkatolikus Hittudományi Főiskola, Nyíregyháza, 1982.
36. Porumbăcean Claudiu, Viorel Câmpean, *Din viața politică sătmăreană. PNL Satu Mare. Tradiție și contemporaneitate*, Ed. Argonaut, Cluj Napoca, 2011.
37. Pronin Vasile, *Istoria Bisericii Ortodoxe din Transcarpatia*, Uzghorod, 2009.
38. Radosav Doru, *Sătmarul în anul Marii Uniri 1918*, Editura Argonaut, Cluj Napoca, 2018.
39. Schindler John R., *Fall of the double eagle. The battle for Galicia and the Demine of Austria-Hungary*, University of Nebraska Press, Nebraska, 2015.
40. Sima Ana Victoria, *O episcopie si un ierarh: înființarea și organizarea Episcopiei Greco-Catolice de Gherla în vremea episcopului Ioan Alexi*, Ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2003.
41. Sularea Daniel, *Viața religioasă în dieceza greco-catolică de Gherla: (1878-1891): contribuții documentare*, Ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2008.
42. Szabó Péter: *Fejezetek a magyar görögkatolikus jogtörténetből. Jogforrások, kormányzati berendezkedés, rítustagság (1771-1972)*, Ed. Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola, Nyíregyháza, 2023.
43. Taylor A.J.P., *The Habsburg Monarchy. A History of the Austrian Empire and Austria-Hungary*, Ed. Hamish Hamilton, London, 1948.
44. Terdik Szilveszter: *Hungarian Greek Catholics. A History from the Earliest Times to 1920 and the Development of Sacred Art*, Ed. Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola, Nyíregyháza, 2023.
45. Toma Radu, *Români în cele două Americi*, Editura Globus, București, 1998.
46. Tóth Krisztina, Tusor Péter, *Collectanea Vaticana Hungariae, vol 14, Inventarium Vaticanum I, A Budapesti Apostoli Nunciatura leváltára (1920-1939, Budapest-Roma, Magyar Tudományos Akadémia, 2016.*
47. Lucian Turcu, *Arhidieceza greco-catolică de Alba-Iulia și Făgăraș în timpul păstoririi mitropolitului Vasile Suci: (1920-1935)*, Cluj-Napoca, 2013.
48. Varga E. Árpád, *Erdély etnikai és felekezeti statisztikája, II, Bihar, Máramaros, Szatmár és Szilágy megye népszámlálási adatok 1850/1869-1992 között*, Pro-Print Kiadó, Budapest-Csikszereda, 1999.

49. Végshelő Tamás *Bizánci rítus, katolikus hit, magyar identitás. Magyar görögkatolikusok*, Ed. Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola, Nyíregyháza, 2023.
50. Végshelő Tamás, *Források a magyar görögkatolikusok történetéhez*, vol I, Ed. Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola Nyíregyháza, 2014.
51. Végshelő Tamás, *Források a magyar görögkatolikusok történetéhez*, vol II, Ed. Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola Nyíregyháza, 2019.
52. Végshelő Tamás, *Források a magyar görögkatolikusok történetéhez*, vol III, Ed. Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola Nyíregyháza, 2019.
53. Végshelő Tamás, *Források a magyar görögkatolikusok történetéhez*, vol IV, Ed. Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola Nyíregyháza, 2020.

Studii, articole științifice

1. Aradi Viktor, *A milliommossá lett "csodatevő" barát*, în *Szabadgondolat*, Budapest, 1913.
2. Aradi Viktor, *Nemzetiségi fejlemények, Máramorosi képek*, în „Huszadik Század”, Budapest, 1914, pp. 78-85.
3. Aradi Viktor, *Tanulmányok a nemzetiségi kérdés köréből. (A ruthén skizma – Pásztor Árkád – A hajdudorogi püspökség)* în „Huszadik Század”, Budapest, 1913.
4. Balos Marius, *Câteva aspecte privitoare la trasarea graniței dintre România și Ungaria în părțile sătmărene după 1918* în *Satu Mare - Studii și Comunicări*, 2014.
5. Bălu Daniela, *100 de ani de la vizita regelui Ferdinand I și a reginei Maria în județul Satu Mare – Carei, 25 mai 1919* în *Satu Mare. Studii și comunicări. Seria Istorie – Etnografie – Artă – Restaurare – Conservare*, nr. XXXV/II, Editura Muzeului Sătmărean, 2019.
6. Batfalszki Gabriella Franceszka, *Orașul Satu Mare în timpul Primului Război Mondial - aspecte demografice și de viață cotidiană* în *Satu Mare. Studii și comunicări*, 2019.
7. Ciubotă Viorel, *Câteva aspecte inedite privind regimul confiscărilor de bunuri ale elitei sătmărene în anul 1949* în *Sovietizarea nord-vestului României 1944-1950*, Ed. Muzeului Sătmărean, 1996, Satu Mare, p. 242.
8. Ciubotă Viorel, *Directorul comunist la Satu Mare în martie-aprilie 1919*, în *Satu Mare Studii și Comunicări*, 1997.
9. Ciubotă Viorel, *Documente inedite privind schimbul de ostatici de la Tiszafüred din 23 mai 1919* în *Satu Mare. Studii și comunicări*. 1998-1999

10. Csécsey Imre, *Ukrajnától – Máramarosig* în *Nyugat*, nr. 3, 1914.
11. Lucian Cucuiet, *Eliberarea județului Satu Mare (aprilie 1919). Aspecte inedite din biografia col. Paulian Constantin (1874-1919)* în *Satu Mare Studii și Comunicări*. 1997.
12. Данилець Юрій, *Діяльність преподобного Олексія (Кабалюка) у світлі нових архівних документів* [Activitatea lui Aleksei Kabalyuk în oglinda noilor documente de arhivă] în „НАУКОВІ ЗАПИСКИ” БОГОСЛОВСЬКО-ІСТОРИЧНОГО НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ЦЕНТРУ ІМЕНІ АРХІМАНДРИТА ВАСИЛІЯ (ПРОНІНА), Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2018.
13. Dărăban Dorin, *Activitatea politică și propaganda electorală liberală în „Gazeta Sătmarului” (1928-1931, 1934-1938.)* în *Satu Mare. Studii și comunicări*, 1998-1999.
14. Dogan Matei, *Dansul electoral in Romania interbelică* în *Revista de cercetări sociale*, nr. 4, 1995.
15. Endrédi Csaba, *Szerzetes az elmeorvosnál: egy orvosi diagnózis jelentősége a Pásztor-féle hagyatékban*, [Călugăr la psihiatru: importanța unui diagnostic medical pentru Fundația Pásztor.] în *Görögkatolikus Szemle*, nr. 24, 2013, pp. 8-9.
16. Endrédi Csaba, *Pásztor Árkád - A legenda tovább él*, [Árkád Pásztor, legenda merge mai departe.] în *Athanasiana*, nr. 35, Nyiregyháza, 2013, pp. 122-169.
17. Endrédi Csaba, *Pápai engedély, mint polgári jogalap*, [Dispensă papală ca și temeii juridic civil] în *Görögkatolikus Szemle*, nr. 24, 2013, pp. 10-11.
18. Endrédi Csaba, *A Hajdúdorogi Görög Katolikus Püspökség különös javadalmazása, anyagi alapjának eredete.*, [Curioasa proveniență a averii Episcopiei greco-catolice de Hajdudorog.] în *Hallgatói Műhelytanulmányok 2.*, Debreceni Egyetem Történelmi és Néprajzi Doktori Iskola, Debrecen, 2013, pp. 97-104.
19. Endrédi Csaba, *A Hajdúdorogi Görögkatolikus Egyházmegye a nemzetiségi ellentétek célkeresztjében : a nagybirtokos szerzetes.*, [Episcopia greco-catolică de Hajdudorog prinsă în mijlocul luptelor naționaliste: Călugărul moșier.], în *A hegyen épült város*, 2013, p.7.
20. Endrédi Csaba, *100 éve halt meg Pásztor Árkád.*, [De 100 de ani a murit Árkád Pásztor.] în *Görögkatolikus Szemle*, nr. 4, Nyiregyháza, 2016, p.4.
21. Fejős Zoltán, *Kivándorlás Amerikába a Zemplén középső vidékéről*, în *A Hermán Ottó Múzeum Évkönyvei*, nr. 19, Miskolc, 1980.
22. Gál Margit, *Az amerikai kivándorlás kezdetei a Galántai és a Vágsellyei járásban*, în *Migráció – Nostra Tempora 5*, Lilium Aurum, Dunaszerdahely, 2001.

23. Gulya Károly, *A Magyarországi rutén kérdés 1910-1914 között, A Máramorosi skizmaper* în *Acta Universitatis Szegediensis de Attila József Nominae, Acta Historica Tomus XXXI*, Szeged, 1968, pp. 3-15.
24. Iegar Diana, Tamás Sárándi, *Historia Domus ca sursă istorică. Unirea subiectivă în Satu Mare – Studii și Comunicări*, 2008.
25. Kinces Diana, *Sătmăreni și marele război în Satu Mare. Studii și comunicări*. 2019.
26. Lőrincz Norbert, *A Szatmárnémeti direktorium aktivitása és főbb intézkedései 1919 márciusában* [Activitatea directoriului din Satu Mare în martie 1919.]
27. Norbert Lőrincz, *Marea Unire reflectată în presa maghiară sătmăreană în 1918 în Satu Mare - Studii și Comunicări*, 2018.
28. Honca Ciprian-Emanuel, *Árkád Pásztory – o schiță biografică*, în *Satu Mare. Studii și comunicări. Seria Istorie – Etnografie – Artă – Restaurare – Conservare*, XXXV/II, Editura Muzeului Sătmărean, Satu Mare, 2019, ISSN 2067-6948, pp. 19-37.
29. Honca Ciprian-Emanuel, *De la „patriot” la „trădător de țară”. Acuzația de spionaj adusă călugărului Árkád Pásztory* în *Journal of Church History*, Revista Institutului de Istorie Ecleziastică „Nicolae Bocușan”, vol. 1, nr. 1, Cluj Napoca, 2020, pp. 41-60.
30. Honca Ciprian-Emanuel, *Soarta moșiei călugărului Árkád Pásztory după formarea României Mari*, în *Anul 1919 în istoria Transilvaniei*, Ed. Tritonic Books, București, 2021, pp. 151-178.
31. Honca Ciprian-Emanuel, *Between Mukachevo, Gherla and Rome: The disciplinary trial of the Basilian monk Árkád Pásztory (1899-1902)*, în „*Ephemeris Dacoromana*”, XXI, Accademia di Romania di Roma, Editura Institutului Cultural Român, Editura Academiei Române, Roma, 2019, pp. 81-131.
32. Hotca Mihai, *Contribuția locuitorilor din Țara Oașului la Marea Unire în Satu Mare. Studii și comunicări*, 2019.
33. Pirigy István, *A magyarországi bazilita kolostorok egyházi helyzetének alakulása a XX. században*, în *Studia Postbizantina Hungarica*, Budapest, 1995.
34. Marin Pop, *Activitatea organizației Partidului Național Român din județul Satu Mare în perioada 1920-1926 în Satu Mare. Studii și comunicări*, 2016.
35. Pop Marin, *Organizația Partidului Național Român din Județul Sătmar și Primele Două Alegeri Parlamentare de După Marea Unire (Noiembrie 1919 și Iunie 1920) în Satu Mare – Studii și Comunicări*, nr. XXV, Editura Muzeului Sătmărean, 2008.
36. Porumbăcean Claudiu, *Aspecte privind istoria Partidului Național Țărănesc. Organizația județului Satu Mare în Satu Mare Studii și Comunicări*, 1997.

37. Porumbăcean Claudiu, Câmpean Viorel, *Delegați sătmăreni la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918 în Satu Mare - Studii și Comunicări*, 2018.
38. Porumbăcean Claudiu, *Dr. Ilie Carol Barbul (1883-1946), liderul românilor sătmăreni la 1918 în Satu Mare. Studii și comunicări*, 2019.
39. Porumbăcean Claudiu, *Figuri ilustre sătmărene (III) – Dr. Teofil Dragoș (1874-1934) în Satu Mare Studii și Comunicări*, 1997.
40. Porumbăcean Claudiu, *Momente din istoria Partidului Național Liberal – Organizația județului Satu Mare în perioada interbelică (1919-1938). În Satu Mare. Studii și comunicări*, 1998-1999.
41. Sabău Ioan, *Noi date privind lupta populației din județul Satu Mare pentru unire în Satu Mare – Studii și Comunicări*, 1980.
42. Sasvári László, „Görög” kegyeleti szokások Észak – és Kelet – Magyarországon, în *Comm. Hist. Artis Med.*, 92, 1980.
43. Stanciu Andreea, *Activitatea preoților Greco-catolici sătmăreni în slujba Marii Uniri în Satu Mare - Studii și Comunicări*, 2018.
44. Szabó Jenő, *Szabadgondolkozók a görög katolikus magyarok ellen*, în „Magyar Figelő”, A szerkesztésért felelős Herczeg Ferenc, Harmadik Évfolyam, IV Kötet, Singer és Wolfner Kiadása, Budapest, 1913, pp. 226-228.
45. Tóth Szilárd, *Politikai pártok és választási csalások a két világháború közötti Romániában în Satu Mare. Studii și Comunicări.*, 2016.
46. Tutuskó Ágnes, *A Kárpátaljai rutén nép reagálása az 1914-1915 évi orosz betörésekre*, în *Oktatóstörténet a végeken. Magyar felsőoktatás a határon túl. Etnikai és nemzeti kisebbségi közoktatás Magyarországon*, Pro Minoritate, Budapest, 2012.
47. Vida-Simiti Ionuț, *Participarea călugărilor basilieni la Marea Adunare Națională de la 1 decembrie 1918 în Satu Mare - Studii și Comunicări*, nr. XXXIV/II, 2018, Editura Muzeului Sătmărean, pp. 193-194.
48. Virag Paula, *Evenimentele de la finalul anului 1918 din regiunea Satu Mare reflectare în paginile Historiei Domus în Satu Mare – Studii și Comunicări*, 2018.
49. Virag Paula, *Norme privind trecerea frontierei româno-maghiare de către persoanele a căror proprietăți au fost tăiate de graniță în Satu Mare. Studii și comunicări*, 2019.